

Smart

Memorandum
— verkiezingen 2019 —

Voorwoord

Bij elke nieuwe democratische verkiezingen ontstaat er een zekere beroering wanneer de kandidaten een standpunt innemen over verschillende uitdagingen en proberen om er bij de lezers uit te springen of naamsbekendheid te verwerven voor de nieuwelingen. Voor deze verkiezingen van 26 mei 2019 hebben we voor België te maken met iets bijzonders. Er zullen maar liefst drie verkiezingen tegelijk plaatsvinden op dezelfde dag: Europese verkiezingen, federale verkiezingen en regionale verkiezingen. Er staat natuurlijk veel op het spel en het draait daarbij om belangrijke thema's die zullen bepalen hoe de toekomst van onze samenleving er zal uitzien voor ons allemaal, Europese burgers.

In plaats van ons te verliezen in een eindeloze catalogus waarin de onderwerpen maar oppervlakkig aan bod zouden kunnen komen, of erger nog, kampen tegen elkaar op te zetten ten nadele van de thema's die er echt toe doen, heeft Smart ervoor gekozen om zich in haar politiek memorandum te concentreren op vier kerndimensies: Europa, de democratie, sociale bescherming en de gedeelde onderneming als productiemodel.

Eerst en vooral Europa, want alle landen van de Europese Unie zijn daarbij betrokken (waarbij het nog af te wachten valt wat er zal gebeuren met de brexit). Is de Europese instelling zoals ze vandaag georganiseerd is in staat om een antwoord te bieden op de legitieme behoeften van onze burgers op sociaal vlak of bijvoorbeeld op het vlak van participatieve democratie? Ons antwoord luidt zeer duidelijk 'neen' en we doen concrete voorstellen om dat te verhelpen, wetende dat we overtuigd blijven van de relevantie van het Europese gegeven zelf om globale uitdagingen aan te pakken.

Vervolgens, de democratie. In plaats van het nog maar eens te hebben over de crisis van de democratie, concentreren we ons op de bestaande hefboomen om de democratie nieuw leven in te blazen en operationeel te maken en dat op alle niveaus. Laten we inventief zijn en durven experimenteren.

Sociale bescherming, nog steeds en altijd weer. Dit is echt een gemeenschappelijk goed dat ons toelaat om bescherming te genieten om het hoofd te bieden aan de tegenslagen van het leven. Er zijn echter tal van krachten die haar bedreigen: we moeten haar tot elke prijs beschermen en vanuit een progressief perspectief en in goede verstandhouding nadenken over de nodige aanpassingen, opdat ze iedereen zonder uitzondering ten goede komt en in de eerste plaats de meest behoeftigen.

Tot slot, de gedeelde onderneming als productiemodel. Smart, de gedeelde onderneming toont met haar omvang en internationale karakter aan dat het mogelijk is om op een andere manier te ondernemen. Laten we het bestaande reglementaire kader dus aanpassen om het te laten samenvallen met die nieuwe productiewijze.

Veel leesplezier.

Inleiding bij het Memorandum

Smart verenigt diverse werknemers in een coöperatieve vennootschap. Op die manier hebben de werknemers de nodige middelen om in volle autonomie hun economische activiteiten te ontwikkelen en zich een inkomen te verschaffen waarop sociale en fiscale lasten worden ingehouden.

Onze gedeelde onderneming werd in 1998 opgericht in België en begeleidt duizenden werknemers die hun activiteiten ontwikkelen in zeer uiteenlopende sectoren. Smart is actief in meer dan 40 steden in 9 Europese landen. In België heeft Smart 10 kantoren.

Smart stelt aan haar leden een originele oplossing voor om hun bezoldigd werk te creëren, naast een aanbod van gedeelde diensten in verschillende domeinen: juridisch, financieel, administratief, opleidingen, economische begeleiding, gedeelde werkruimtes. Concreet levert Smart advies, opleidingen en instrumenten van administratieve, juridische, fiscale en financiële aard ter begeleiding van de ontwikkeling van de beroepsactiviteit van freelancers. Het statuut van loontrekkende ondernemer bij Smart laat toe sociale bescherming en een echte ondernemersdynamiek met elkaar te verzoenen.

Als coöperatie heeft Smart de keuze gemaakt om haar kapitaal niet te vergoeden, noch om een meerwaarde op de aandelen toe te staan. Ze maakt geen onderscheid tussen haar vennoten. Of deze nu een opdracht van een dag uitvoeren of sinds meer dan 15 jaar hun carrière binnen Smart uitbouwen. Ze staat voor een participatief bestuur en sociale dialoog. Winstbejag onder vennoten is niet aan de orde, wat de efficiëntie ten goede komt. De groep kan zo haar doelstellingen realiseren zonder afhankelijk te zijn van de overheid en eventuele subsidies.

Korte voorstelling van de geschiedenis van Smart ...

In 1998, toen het debat rond het sociaal statuut van de kunstenaars volop woedde, wordt een vereniging opgericht, de Société Mutuelle pour Artistes, met als ambitie de administratieve moeilijkheden te verlichten waarmee kunstenaars en andere culturele werkers te maken kregen.

20 jaar later is de vereniging uitgegroeid tot een coöperatie, koepel van een groep die nog voortdurend aan omvang wint en die in 2018 een omzet boekte van meer dan € 200 miljoen, met meer dan 250.000 gebruikers, loontrekkenden en freelancers, klanten en diverse partners die al dan niet aangesloten zijn.

Onze ambitie omvat meerdere fundamentele zaken: Smart is een multisectorale gedeelde onderneming die naar buiten treedt met een ondernemingsmodel met Europese dimensie, gericht op de economische activiteit van personen die de opbrengsten van hun werk wensen om te zetten in zowel beroepsinkomsten als sociale rechten en dit binnen het stelsel dat vandaag de grootste bescherming biedt in Europa, het stelsel van de arbeid in loondienst.

Het ondernemerschap democratiseren in een kader dat de persoon beschermt, lijkt ons de meest aangewezen formule om waardecreatie, economische daadkracht, democratische participatie en een evenwichtige persoonlijke ontwikkeling met elkaar te verzoenen.

Europa en de lidstaten

Voor het eerst bestaat het risico dat er na afloop van de Europese verkiezingen in mei 2019 een groot aantal verkozenen zal zetelen die een nationalistische of soevereinistische ideologie aanhangen en daarmee het bestaan van Europa zelf betwisten.

Laten we een onderscheid maken tussen de Europese Unie en het bestaan van Europa. Het is een goede zaak dat de instelling zelf wordt betwist, want dat is een bewijs van haar vitaliteit. We moeten ons echter meer zorgen maken over het gegeven dat ook het bestaan van Europa zelf wordt betwist. Geen enkele staat, wellicht zelfs Duitsland niet, is bij machte een houdbaar en duurzaam samenlevingsmodel te handhaven waar het goed leven is voor iedereen, ingesloten binnen de eigen grenzen en soevereiniteit en verbonden met de wereld door middel van gewone bilaterale akkoorden. Geen enkele staat bezit een voldoende kritische massa om de markten, instrumenten en spelers van de wereldwijde economie te dwingen zich aan te passen aan het eigen economisch, ecologisch, maatschappelijk en fiscaal model. We hebben het hier echter wel degelijk over het feit de economie opnieuw in te bedden in de eigen samenleving, in de betekenis zoals bedoeld door Karl Polanyi¹.

Het enige model dat waarschijnlijk mogelijk zal zijn indien Europa niet langer zou bestaan, zal ronduit ultraliberaal zijn, waarnaast het model 'TINA' (There is no alternative) van M. Thatcher niet meer dan een aardigheidje zal lijken.

Voor verschillende categorieën van systemische problemen (het klimaat, fiscale en sociale rechtvaardigheid, migratiebewegingen enzovoort) is het nodig om gezamenlijk te handelen binnen een in Europa legitieme ruimte van supranationale soevereiniteit. De constructie van deze legitimiteit is nog niet voltooid en moet worden versterkt.

Het debat betreffende de vraag of de EU al dan niet kan worden hervormd dan wel of men de Unie al dan niet moet verlaten, is een vals debat. De echte vraag luidt als volgt: is een supranationale, Europese soevereiniteit, die beschikt over de grootst mogelijke democratische legitimiteit, noodzakelijk om het hoofd te bieden aan de uitdagingen? Ons antwoord luidt 'ja, zonder enige twijfel'.

Zonder deze supranationale soevereiniteit, die wordt opgelegd aan de lidstaten, en zonder sterke democratische legitimiteit van die soevereiniteit, kan geen enkele strijd worden gewonnen die betrekking heeft op fiscale en sociale rechtvaardigheid, op ecologie en klimaat, op het feit de economie opnieuw in te bedden in de eigen samenleving, op de regulering van de financiële markten.

1. Karl Polanyi, *La Grande Transformation*, Éditions Gallimard, 1983

We vragen aan de partijen, de kandidaten en de verkozenen om een duidelijk standpunt in te nemen

- over de nood aan een supranationale soevereiniteit om de grote uitdagingen aan te gaan waarvoor we nu niet meer mogen terugdeinzen ;
 - over het verdedigen en uitbreiden van het Europees model van een 'goed leven', waar zelfvervulling een belangrijke plaats inneemt, veeleer dan het blinde vertrouwen in het bbp en de prestaties van de bedrijven ;
 - over het feit dat dit Europees model onverenigbaar is met neoliberale vormen van beleid die breuklijnen teweegbrengen in de samenleving en ertoe strekken dat een steeds groter deel van de bevolking als het ware een bestaan van lijfeigenen leidt.
-

Democratische legitimiteit op alle niveaus

Er bestaat een sterke vraag naar een werkende democratie die zo dicht mogelijk bij de burgers staat. Die vraag leeft des te sterker daar de formele democratie, die beperkt is tot verkiezingsprocedures die dienen om de vertegenwoordigers van het volk aan te wijzen, kennelijk op haar grenzen botst: niemand neemt er nog genoeg mee. De formule van Sartre over de democratie in een kapitalistische omgeving, i.e. 'een geheel van formele rechten die gepaard gaan met concrete ontkenningen', lijkt brandend actueel te zijn.

Het actieonderzoek – als we dit zo mogen noemen – inzake de democratie heeft betrekking op vele organisaties: de Europese Unie, de lidstaten, gewestelijke of plaatselijke overheden, soms tot op het niveau van de wijken ... of de rotondes, maar daarnaast ook de vakbonden en zelfs de ondernemingen. Vandaag bestuderen en promoten onderzoekers, zoals Isabelle Ferraras², vormen van democratie die raken aan de kern zelf van de productiemiddelen, daar waar de sociale verhoudingen worden gesmeed die structuur zullen geven aan de politieke ruimte.

Omgekeerd hebben de reactionaire en neoliberale krachten er voortdurend alles aan gedaan om deze democratie zelf kwetsbaar te maken: denk maar aan de verplichting om te stemmen voor de projecten en voorstellen van de regering waarvan E. Macron de toverformule maakte van elke kandidaat die uit zijn beweging naar voren trad³. Het bindend mandaat is de antithesis van de representatieve democratie. In Groot-Brittannië daarentegen, wat men ook moge denken van de middelmatigheid van de huidige politieke stellingnames en strategieën, toont het Britse parlement een opmerkelijk voorbeeld van democratie in zijn confrontatie met de regering.

We betreuren ook het verval van het imago en de werking van sommige tegenmachten (de pers, de vakbonden): hoewel ze onder vuur komen te liggen, hebben ze het moeilijk om opnieuw de grondslagen te leggen van de eigen legitimiteit, overblijfsel van een wereld die niet meer bestaat.

Tevens maken we ons zorgen over de aanvallen vanwege regeringen tegen sommige van de meest waardevolle verworvenheden van de democratie: de scheiding der machten, de onafhankelijkheid van het gerecht, de vrijheid van vereniging en de vrijheid om te betogen en ook de gelijkheid van eender wie ten opzichte van iedereen.

Tot slot veroordelen we het beleid van regeringen die ernaar streven bepaalde groepen van personen te degraderen of zelfs uit te sluiten van het (actieve, beschermende) burgerschap: vluchtelingen, gevangenen, migranten ... en dat soms op basis van hun geloof of etnische afkomst. Dat gebeurt onder meer door de toegang tot bepaalde rechten (bv. toegang tot justitie) duurder te maken of door de openbare dienstverlening (bv. inzake handicap of langdurige ziekte) beetje bij beetje te verzwakken.

2. Firms as Political Entities, 2018 en de website <http://firmsaspoliticalentities.ne>

3. 'Elke kandidaat die zijn mandaat zal opnemen, zal samen met mij het contract met de natie tekenen. Dit betekent dat hij samen met mij de verbintenis aangaat om te stemmen voor de grote projecten, i.e. ons project te ondersteunen. Er zijn geen dwarsliggers [...]'. Libération, 14/06/2017

Overall in Europa is de autoritaire bekoring ten voordele van een uiterst beperkte sociale klasse, ten nadele van alle andere, voelbaar. We zijn ervan overtuigd dat ze, schuilgaand achter technocratische argumenten van doelmatigheid en efficiëntie, erop gericht is het volk te doen afhaken⁴ ten aanzien van het democratisch feit zelf. Geen enkel democratisch instrument, zoals vormen van verkiezingen

(meerderheid, proportioneel), het referendum in al zijn varianten, of 'grondwetgevende vergaderingen' en andere burgerparlementen, is op zich bij machte in zijn eentje tegemoet te komen aan deze noodzakelijke behoefte aan democratie: ze zijn stuk voor stuk nuttig, in hun onderlinge rollen en relaties. Om te beginnen echter moet er erkenning zijn voor de sociale kwestie: de democratie is onverenigbaar met de dialectiek 'vriend/vijand' die zowel te linker als te rechter zijde de intellectuele sokkel van de politicus is geworden, ten nadele van de sociale kwestie die – volgens ons – centraal moet staan zo men zich ten doel stelt opnieuw de fundamenten te leggen van de democratie, haar betekenis en haar procedures. Het fantasiebeeld van een directe, onmiddellijke en natuurlijke soevereiniteit van het volk – voor zover men het al eens geraakt over de betekenis van dit begrip – kan alleen maar leiden tot de verdwijning van de disputatio, het debat dat de confrontatie veeleer in het woord dan op straat organiseert. De ongelijkheid van opvatting is slechts politiek, altijd, en moet het politieke steeds opnieuw worden geconfigureerd, zonder dat er ooit een oplossing komt.

Of het nu gaat om de Europese Unie of om België, dat naast de Europese verkiezingen ook verkiezingen op federaal niveau en op het niveau van de gewesten en gemeenschappen organiseert, wij zijn van mening dat de representatieve democratie alleen maar kan functioneren binnen een complex netwerk van meervoudige vertegenwoordigingen, of die nu werkzaam zijn op het niveau van een staat of een onderneming, een vakbond, een ziekenfonds of een wijk. Bij gebrek daaraan zullen we over afzienbare tijd alleen nog maar kunnen kiezen tussen enerzijds een totalitaire macht en anderzijds het krankzinnige waanbeeld van het 'soevereine organieke volk / organisch soevereine volk', voor- en keerzijde van hetzelfde valse democratische muntstuk.

We richten een oproep tot alle bestuursniveaus, maar ook tot de vakbonden en andere beroepsorganisaties of organisaties voor sociale actie en strijd, de intermediaire organisaties evenals de bedrijven om binnen de eigen organisatie de democratie in te voeren en te versterken en haar de grootst mogelijke legitimiteit te geven. Meer bepaald roepen we hen op om voorrang te geven aan burgerparticipatie door middel van informatieverstrekking, debat en overleg, en dus niet langer enkel via vertegenwoordiging of het stemrecht.

We roepen de toekomstige verkozenen en mandatarissen, ongeacht het parlement of het orgaan waar ze zetelen, ertoe op om voorrang te geven aan de rol van dit parlement of dit orgaan alsook aan hun overtuigingen in een langetermijnperspectief, door zich te bevrijden van een door verkiezingen bepaalde kortetermijnvisie en van de trouw die ze aan hun partij hebben gezworen. Die laatste vertegenwoordigen immers helemaal geen doel: de partijen en intermediaire organisaties zijn slechts vormen naast andere organisaties van het debat dat nodig is voor de representatieve democratie.

4. In de betekenis zoals gegeven door de socioloog Robert Castel.

Aan de Europese Unie bevelen we aan :

- zich eindelijk te voorzien van een sterke democratische legitimiteit: een parlement dat wetgevende macht geniet, een uitvoerende macht onder de controle van het parlement, een onafhankelijke rechtsmacht en natuurlijk de scheiding van deze drie machten ...

Aan België bevelen we aan, op alle niveaus :

- snel het opmerkelijke voorbeeld te volgen van de Duitstalige Gemeenschap die onlangs een burgerparlement in het leven heeft geroepen naast de parlementaire vergadering ;
- de transparantie en dus ook de communicatie te versterken van zowel de beraadslaging als de beslissingen van alle wetgevende, bestuurlijke, operationele, beheers- en adviesorganen,... die bijdragen tot en deelnemen aan de politieke besluitvorming of aan de uitvoering van die politieke beslissingen ;
- aansluitend bij de vorige twee punten, garanties te bieden voor de versterking, bij de administraties en andere instanties die met de uitvoering van het beleid zijn belast, van het partnerschap met hun gebruikers: de dagelijkse relatie van personen met het politieke veld is steeds die welke ze onderhouden met de betrokken administraties en instanties.

Op federaal niveau bevelen we aan :

- de onafhankelijkheid van het gerecht en de middelen voor die onafhankelijkheid te garanderen ;
 - het stemrecht toe te kennen aan al wie ten minste 16 jaar oud is ;
 - het stemrecht automatisch toe te kennen aan alle vreemdelingen die in België verblijven ;
 - de parlementaire onschendbaarheid in alle vergaderingen op te heffen.
-

De sociale bescherming

De sociale bescherming zoals ze vanaf het einde van de 19de eeuw werd opgebouwd in Europa, weliswaar op uiteenlopende wijze en steeds als gevolg van sociale strijd, vormt een wezenlijk onderdeel van een samenlevingsmodel dat moet worden verdedigd, bevorderd en uitgebreid. De opvatting van een 'goed leven', volgens dit model, kan geen synoniem zijn van een leven dat onderworpen is aan en in het keurslijf zit van de zogenaamde 'natuurwetten' van de markt.

De omgeving waarvoor ze wordt geacht met antwoorden naar voren te komen, heeft ingrijpende wijzigingen ondergaan: de levenswijzen, van het gezin tot de plek waar mensen wonen, het onderscheid tussen privéleven en openbaar of beroepsleven, de vormen van organisatie van arbeid en loopbanen zijn niet meer dezelfde als halverwege de vorige eeuw. Die ontwikkelingen worden vaak ondergaan, soms ook kiest men ervoor: zo geven heel wat werknemers vandaag voorrang aan de zin van het werk of aan welzijn in de verhouding tussen werk en privéleven, boven het loon of de valorisatie van een diploma.

*Un monde habitable par tous*⁵ (een door allen bewoonbare wereld) verenigt wat ons betreft de kwesties van uitsluiting, sociale emancipatie en sociale bescherming. Die sociale bescherming is de gewapende arm die het voor de eerste twee mogelijk maakt oplossingen te ontwikkelen.

Zonder effectieve sociale bescherming, gebaseerd op normen van een hoog niveau en bestemd voor allen zonder enig onderscheid, zouden we overgeleverd zijn aan een wereld van meedogenloze concurrentie, steeds brutalere sociale verhoudingen alsook breuklijnen binnen de samenleving en tussen generaties die niet langer zullen kunnen worden gedicht.

De strijd tegen sociale dumping moet, op Europees niveau, van beneden naar boven en niet van boven naar beneden worden gevoerd; dit impliceert dat er – nog steeds op datzelfde Europees niveau – mechanismen worden ontwikkeld van perequatie van rijkdom en van overdraagbaarheid van rechten, maar ook van fiscale rechtvaardigheid, zo niet zal het aan de nodige middelen ontbreken. Samenwerking zonder herverdeling is een betekenisloze fabel

Alle aanvallen tegen de mechanismen van sociale bescherming alsook vernederende procedures, de segmentering van bevolkingsgroepen en segregatie, het beperken of afschaffen van rechten, administraties die aan hun lot worden overgelaten, fiscale fraude ... zullen er samen toe leiden

- dat de samenleving uiteenvalt in ontoelaatbare breekpunten;
- dat de sociale en politieke geschiedenis die haar tot vandaag heeft gevormd al haar legitimatie verliest;
- dat de bevolking ook op sociaal vlak afhaakt, net zoals de burgers op politiek afhaken.

5. Jean-Yves Pranchère, Esprit nr. 451, 2019

We roepen de Europese Unie op om een Europees herstelplan inzake fiscale rechtvaardigheid en sociale zekerheid uit te werken op basis waarvan de lidstaten hun eigen kenmerken kunnen ontwikkelen. Dit moet veel meer ambitie tonen dan de Europese pijler van sociale rechten, met als doel de Sartrianse valkuil van formele rechten en concrete ontkenningen te vermijden. Het moet gaan om een plan dat...

- van de sociale zekerheid een gemeenschappelijk goed maakt en de volgende zaken bepaalt;
 - de principes en de algemene mechanismen voor financiering van de sociale zekerheid, en elke verslechtering ervan voorkomt;
 - het minimaal niveau van sociale prestaties;en deze bescherming tegelijk uitbreidt tot alle personen die op het Europees grondgebied verblijven.
- een minimumloon en een maximale arbeidsduur vaststelt, evenals de minimale normen inzake veiligheid en welzijn op het werk;
- garandeert dat geen enkele vorm van arbeid, loopbaan, vergoedingen, arbeidsrelaties en arbeidsorganisatie een belemmering vormt voor de toegang tot of het behoud van sociale rechten noch de uitwerking ervan beperkt;
- komaf maakt met de mogelijkheid van staten en ondernemingen om een concurrentieel voordeel na te streven dat is gebaseerd op slechtere sociale, fiscale en arbeidsnormen.

Bijgevolg moet de EU alles in het werk te stellen om het grensoverschrijdend karakter van de sociale rechten te bevorderen, door alle obstakels voor het verkeer van personen en arbeid te elimineren. We roepen de Europese Unie en de lidstaten, in het kader van een sociale dialoog, op om vormen van prijsregulering in de sector van zelfstandig werk (type freelance) te ontwikkelen om aan deze werknemers de zekerheid te bieden van een billijke vergoeding voor hun prestaties

Aan België bevelen we aan om nu al, op het federale niveau:

- de verbintenis aan te gaan om de financiering van de sociale zekerheid niet te verlagen;
- te garanderen dat geen enkele vorm van arbeid, loopbaan, vergoedingen, arbeidsverhoudingen en arbeidsorganisatie een obstakel kan vormen voor de toegang tot of het behoud van sociale rechten noch hun uitwerking vermindert;
- evenveel zorg te besteden aan de administratieve vereenvoudiging van de toegang tot of het behoud van sociale rechten voor hun begunstigen als de regering zorg besteedt aan de administratieve vereenvoudiging voor de ondernemingen;
- de individualisering van de rechten in te voeren door een einde te maken

aan het statuut van samenwonende; · De automatische toekenning van de rechten in te voeren (de automatische activering van de rechten);

- de sociale fraude van de werkgevers en de fiscale fraude door de bedrijven en de bezitters van grote vermogens bovenaan het lijstje met prioriteiten te plaatsen en daarvoor de nodige middelen uit te trekken;
- het minimumloon te verhogen;
- voorrang te geven aan progressieve belastingen boven lineaire belastingen;
- de arbeidsduur verder te verminderen en het einde van de (volledige of onvolledige) standaard loopbaan opnieuw vast te stellen op 65 jaar of na een loopbaan van 40 jaar;
- alle vormen van inkomens en vermogen te doen bijdragen tot de financiering van de collectieve behoeften, door opnieuw een billijk evenwicht in te voeren tussen de afhoudingen op de inkomens uit arbeid en die op de winsten van de ondernemingen en op het privévermogen en hun inkomens, met inbegrip van de nalatenschapsrechten en de schenkingen onder levenden;
- verder te gaan met de harmonisatie van de verschillende stelsels van sociale zekerheid, om uit te komen bij slechts één algemeen stelsel van sociale zekerheid;
- een einde te maken aan het koortsachtig najagen van een concurrentieel voordeel via een verslechtering van de arbeidsvoorwaarden en van de lonen, of door fiscale maatregelen die ertoe leiden dat de overheid minder bij machte is haar openbare diensten en haar sociale zekerheid te financieren, of door sociale maatregelen die ertoe leiden dat het niveau en de kwaliteit van de bescherming erop achteruitgaan;
- alle maatregelen te schrappen die nadelig zijn voor de sociaal verzekerden wanneer zij tewerkgesteld zijn in gedestructureerde vormen van werk (veelheid van arbeidsverhoudingen, werk met tussenpozen, niet-conventionele vormen van inkomsten,...).

Aan de gewesten bevelen we aan :

- verder te gaan met de implementatie van een socioprofessionele begeleiding van de werkzoekenden, aangepast aan hun specifieke parcours en aan de sociale en economische noden van een grondgebied, en dus niet langer aan statistische doelstellingen of aan de "begrotingsneutraliteit";
- op grote schaal te investeren in opleidingen, door de sectorialisering van de steun en de procedures te vereenvoudigen;
- de evaluatie en de controle van de impact inzake tewerkstelling van alle economische steun voor de bedrijven te versterken;
- te voorzien in de verplichting voor elke overheidsopdracht om

milieu- en sociale bepalingen van hoog niveau vast te stellen, en dergelijke opdrachten tegelijk open te stellen voor nieuwe vormen van ondernemerschap, meer bepaald van collectieve of gedeelde aard.

Aan de gemeenschappen bevelen we aan :

- in het lesprogramma van het secundair onderwijs een cursus op te nemen over de geschiedenis van de sociale zekerheid en het arbeidsrecht alsook over de structuur van de rijksbegroting (en van de begroting van de gewesten en gemeenschappen);

En in de culturele en de audiovisuele sector:

- alle gesubsidieerde organisaties te verplichten om vormen van contractualisering en sociale normen te eerbiedigen die ;
 - stelselmatig bijdragen tot de sociale rechten van de werknemers, meer bepaald door het gebruik uit te sluiten van vormen van betaling zoals die van semi-agoraal of collaboratief werk (maatregelen De Block en De Croo) of van het regime van de kleine vergoedingen (voor artistieke prestaties);
 - voorzien in baremieke minima die 10% hoger zijn dan de minima van de sectorale collectieve overeenkomsten.
-

De gedeelde onderneming als productiemodel

Karl Marx⁶ kwam destijds al tot het inzicht: de mens zal niet ophouden te produceren. Dit mag ons echter niet beletten de volgende vragen te stellen: wat, waarom, voor wie, door wie, hoe produceren we? Ook de modellen die het minst op groei zijn gericht, kunnen niet volledig zonder productie. Afhankelijk van de antwoorden op de bovenstaande vragen smeden specifieke productiewijzen, en ze zullen dat ook in de toekomst blijven doen, de sociale verhoudingen die structuur (zullen) geven aan de politieke ruimte – die hier onze aandacht vraagt in aanloop naar de verkiezingen in mei 2019.

Het feit de economie opnieuw in te bedden in de samenleving, zoals voorgesteld door Karl Polanyi⁷, kan enkel steunen op een aanpassing van onze productiemodellen. De wereldwijde ecologische en sociale uitdagingen zijn zeer nauw betrokken bij deze vragen. De antwoorden die we kunnen geven, zullen een weerslag hebben op de hierboven beschreven thema's: het bestaan van Europa, de democratie en haar legitieme ruimtes, sociale bescherming en fiscale rechtvaardigheid ...

In onze zienswijze belichaamt de gedeelde onderneming een aanpassing van onze productiewijzen volgens de bovenvermelde principes, meer bepaald een onderneming met de volgende kenmerken:

- een onderneming met kapitaal ;
- zonder vergoeding van het kapitaal of met een vergoeding van het kapitaal die niet hoger is dan de inflatie ;
- die goederen en diensten produceert en op de markt brengt ;
- en waarvan het kapitaal toebehoort aan alle belanghebbenden in de cyclus productie-handel-consumptie, en overwegend aan de werknemers van de onderneming ;
- waarvan het kapitaal niet op structurele wijze het voorwerp van speculatie mag zijn ;
- waarvan de bestuurswijze steunt op het principe van één vennoot = 1 stem, zonder dat er rekening wordt gehouden met het kapitaal dat een vennoot bezit.

Smart levert het bewijs dat een dergelijke onderneming economisch efficiënt kan zijn, maatschappelijk nuttig en in staat is zich op Europees niveau te ontwikkelen zoals eender welke grote onderneming: een geconsolideerde omzet van meer dan € 200 miljoen, 3.000 voltijds equivalenten, duizenden leden in meer dan 40 steden en 9 landen in Europa. Bovendien krijgt Smart van de overheid geen subsidies voor haar kernactiviteit en beschikt ze over voldoende eigen vermogen om haar ontwikkeling en groei zelf te financieren.

Zodra de bovenstaande voorwaarden vervuld zijn, doet het er nog weinig toe of een dergelijke onderneming de vorm aanneemt van een coöperatieve voor productie, consumptie, activiteit en tewerkstelling, een bvba of een nv waarvan de statuten

6. Marx, Het Kapitaal, 1867, boek III, hoofdstuk 48

7. Karl Polanyi, La Grande Transformation, Éditions Gallimard, 1983

dergelijke regels vastleggen. Deze vorm van gedeelde onderneming heeft van in het begin een sociaal oogmerk, enkel en alleen als gevolg van het feit dat ze toebehoort aan alle belanghebbenden en dat haar controle, wat betreft aandeelhouders en overheid, wordt verzekerd door haar werknemers die al dan niet loontrekkenden zijn. Hoewel ze handel drijft en produceert, heeft ze als instelling niet het minste winstoogmerk, ook al streven haar werknemers wel winst na, al was het maar om enkel in hun bestaan te voorzien.

Volgens ons is dit type onderneming het best in staat om

- korte en efficiënte circuits tussen vraag en aanbod op duurzame wijze te bevorderen;
- door de toxische effecten van de kapitalistische onderneming zoveel mogelijk te neutraliseren zonder in te boeten op economische efficiëntie;
- en tegelijk de grip van de werknemers en de klanten, de gebruikers en de consumenten op de economische organisatie van de behoeften en de manieren om eraan tegemoet te komen te verstevigen – met naleving van de meest veeleisende sociale en arbeidsnormen.

Kortom, de gedeelde onderneming behoort toe aan hen die haar nodig hebben, niet aan degenen die hopen er winst uit te halen enkel en alleen omdat ze erin hebben geïnvesteerd. Het is niet zo dat binnen een dergelijke onderneming winst niet bestaat, ze wordt alleen tot een collectief goed gemaakt.

We roepen op tot het creëren van meer ruimte voor ondernemerschap, waarbij arbeid de bovenhand heeft op kapitaal, gericht op het delen van risico's en productiemiddelen, op samenwerking veeleer dan op concurrentie en waarvan de dynamiek is gebaseerd op het autonome initiatief van individuen of groepen van personen. Volgens ons is dit bevorderlijk voor een duurzame productie, met korte circuits en zo dicht mogelijk bij de behoeften van personen en groepen, met een arbeidsorganisatie die aangepast is aan de levensprojecten van de werknemers ... autonoom en solidair.

Aan de Europese Unie bevelen we aan:

- het dogma van de vrije mededinging als grondslag van de Unie op te geven en de lidstaten aldus vrij te laten om in alle sectoren openbare diensten te creëren;
- de gedeelde onderneming – die een nauwkeurige definitie moet krijgen – te erkennen als een volwaardige vorm van onderneming waaraan de Europese Unie bijzondere rechten en opdrachten verleent op het vlak van economische en sociale ontwikkeling;
- aan elke vennoot het recht te verlenen om individueel te handelen via de gedeelde onderneming, wat betreft de overheidssteun en de toegang tot overheidsopdrachten.

Aan België bevelen we aan, op het federale niveau :

- deze vorm van gedeelde onderneming eveneens te erkennen en te certificeren, ongeacht de rechtsvorm die ze aannemen ;
- de rol van werkende vennoot en die van loontrekkende in een gedeelde onderneming compatibel te maken op sociaal en fiscaal vlak, omdat die loontrekkende structureel gezien geen enkel vermogensrechtelijk voordeel kan halen uit zijn rol van vennoot ;
- de investering in 'gedeelde' ondernemingen fiscaal te bevorderen.

Aan de gewesten bevelen we aan :

- de combinatie van werkende vennoot en gelegenheidswerknemer in een gedeelde onderneming te erkennen als legitieme benadering van het actief zoeken naar werk. Wanneer een gedeelde onderneming tot doel heeft individuele of micro-collectieve initiatieven in een gemeenschappelijke administratieve en juridische eenheid samen te brengen, ervoor te zorgen dat elk van deze gedeelde autonome economische entiteiten individueel in aanmerking komt om eender welke vorm van ondernemingssteun en erkenningen van welke aard ook te genieten en hun individuele toegang tot overheidsopdrachten toe te staan.
-